

Aan: Presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Datum: 1 februari 2025
Betreft: Jaarverslag 1 januari t/m 31 december 2024
Ons kenmerk: COI.jaarverslag.2024

Jaarverslag

Dit jaarverslag van het College van onderzoek integriteit (hierna: het College) van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft betrekking op de periode van 1 januari tot en met 31 december 2024.

In de Regeling Toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: de Regeling) is vastgelegd wat de taak van het College is en hoe het deze moet uitvoeren. Daarin is ook bepaald (art. 4) dat het College jaarlijks in februari zijn jaarverslag aan het Presidium zendt, waarna het Presidium dit openbaar maakt.

Samenstelling van het College

In de verslagperiode was het College als volgt samengesteld:

- mevrouw mr. Z.J. Oosting, voorzitter (benoemd met ingang van 1 mei 2024)
- de heer drs. F.M.H. van Dijk, lid
- de heer dr. P. Overeem, lid

Informatie over relevante (eerdere) functies van de leden van het College is te vinden op de website van de Tweede Kamer, onder 'Kamerleden en commissies' > 'Integriteit en openbare registers'.

Verantwoording en vertrouwelijkheid

Jaarlijks legt het College publieke verantwoording af over zijn werkzaamheden door middel van het jaarverslag. Daarnaast stuurt het College zijn rapportages over behandelde klachten/meldingen naar het Presidium; het Presidium gaat vervolgens over tot (al dan niet gedeeltelijke) publicatie van een rapportage.

Het College verstrekt verder nooit inhoudelijke informatie over klachten/meldingen en onderzoeken. Het College is geen bestuursorgaan en functioneert onafhankelijk van de Tweede Kamer. Het valt daarmee niet onder de Wet Open Overheid (Woo).

Het College heeft de opdracht om na zes jaar relevante documentatie over te dragen aan de Tweede Kamer ter archivering, met indien nodig een embargo van tien jaar. In dit verslagjaar is daarvan nog geen sprake.

Ondersteuning

Het College wordt bij zijn werkzaamheden ondersteund door een secretaris en administratief medewerker die werkzaam zijn bij het CAOP in Den Haag. Eerdere achterstanden in de afhandeling en behandeling van meldingen zijn weggewerkt. Het College blijft er aan werken om de doorlooptijd van meldingen zo kort mogelijk te houden.

Vergaderingen

Het College heeft in de verslagperiode 8 keer vergaderd. Verder zijn lopende zaken vaak via e-mail of telefoon afgestemd.

College van onderzoek integriteit JAARVERSLAG 2024

Op 17 juni heeft een afvaardiging van het College een gesprek gevoerd met de Belgische 'Federale Deontologische Commissie'. Daarbij is door de Belgische collega's in overweging gegeven om het College als lid aan te melden bij het *European Network for Public Ethics*, een netwerk voor kennisuitwisseling van parlementaire of gouvernementele integriteitsinstanties uit verschillende Europese landen. Het College staat hier positief tegenover en is voornemens de mogelijkheid van een lidmaatschap met het Presidium te bespreken.

Verder heeft in 2024 afstemmingsoverleg plaatsgevonden met de nieuwe manager 'Sociale Veiligheid' van de Tweede Kamer, mw. G. Vrielink. Het is de bedoeling dit overleg tenminste eenmaal per jaar te hebben. Tot slot heeft het College besloten om jaarlijks na het opstellen van het jaarverslag de Adviseur Integriteit van de Tweede Kamer uit te nodigen voor een overleg.

Nieuwe Regeling en Gedragscode

De Tweede Kamer heeft in de loop van 2024 een gewijzigde Regeling en bijbehorende Gedragscode vastgesteld. Beide zijn op 12 september 2024 van kracht geworden. Graag zetten we de belangrijkste wijzigingen op een rij:

Regeling:

1. De nieuwe Regeling bevat een geheel nieuw hoofdstuk (1A) over 'De Adviseur'. De Adviseur integriteit van de Tweede Kamer (momenteel de heer G.J.A. Hamilton) heeft tot taak om Kamerleden op hun verzoek te adviseren over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels van de Kamer. Het College heeft minstens één keer per jaar een afstemmingsoverleg met de Adviseur.
2. Volgens de nieuwe Regeling behandelt het College niet langer 'klachten' maar 'meldingen' van burgers over mogelijke schendingen van de Gedragscode door een Kamerlid. Het begrip 'meldingen' beschrijft beter de feitelijke werkelijkheid: burgers worden gewoonlijk niet zelf in hun belangen geschaad door het gedrag van het Kamerlid, maar zij willen slechts het College attenderen op een mogelijke schending van de Gedragscode door het betreffende Kamerlid.
3. In de nieuwe Regeling (art. 9.3) is expliciet bepaald, dat het College een rapportage naar de melder moet sturen als deze rapportage door het Presidium is gepubliceerd. Dit geldt ook voor een 'tijdelijk college van beroep' als daarvan sprake mocht zijn (art. 10.6). In de oude Regeling was onvoldoende duidelijk wie de klager aan het eind van de procedure moest informeren; nu is dus bepaald dat het College dit doet.
4. In de nieuwe Regeling is het sanctiepakket enigszins uitgebreid. Het College heeft nu de mogelijkheid om behalve een aanwijzing, een berisping en een schorsing (de al bestaande drie sancties) ook een *voorwaardelijke schorsing* aan te bevelen (art. 11d). Dit is een schorsing die automatisch van kracht wordt als binnen een gestelde termijn een aanwijzing niet wordt opgevolgd.
5. Tot slot is in de nieuwe Regeling (art. 13a) nu expliciet opgenomen dat het niet nakomen van een sanctiebesluit van de Kamer gelijk staat aan een overtreding van de Gedragscode. Dit is een belangrijke bepaling, want in de oude Regeling was niet vastgelegd wat er moet gebeuren als een Kamerlid een opgelegde sanctie niet opvolgt. Het College was in die situatie van oordeel, dat de Tweede Kamer zelf voor de handhaving van zijn eigen besluiten moest zorgen. Nu geeft de Regeling het College hierin ook een rol.

Gedragscode:

1. De oude Gedragscode bevatte een korte paragraaf getiteld "Reikwijdte van de Gedragscode" die als volgt luidde: "Deze gedragscode ziet op al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden." Deze paragraaf is geschrapt uit de nieuwe Gedragscode. Wel is in de Toelichting op gedragsregels 1 en 2 nu de zin toegevoegd: "Daarnaast onthoudt het Kamerlid zich van gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden" (eind van de eerste alinea).
2. Gedragsregel 5 uit de oude Gedragscode ("Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer") en de bijbehorende Toelichting zijn komen te vervallen.

Reactie van het College op de wijzigingen

Het College waardeert het positief nu te worden aangeduid als meldpunt en niet langer als klachteninstantie. Een melding is een signaal van een burger dat het College aanleiding kan geven om een onderzoek te starten. Het begrip 'klacht' suggereerde te veel dat aan de betreffende burger recht gedaan moest worden. Ook vindt het College het goed, dat nu is vastgelegd door wie de melder aan het eind van de procedure wordt geïnformeerd, namelijk door het College zelf. Tot slot is goed, dat duidelijker is bepaald wat er dient te gebeuren als een Kamerlid in strijd handelt met een opgelegde sanctie.

Het College heeft ook kritische opmerkingen bij de nieuwe Regeling en Gedragscode:

1. Het College betreurt de verdere versoering van de Gedragscode. Deze bestaat nu nog maar uit vier gedragsregels (met Toelichting). De eerste hiervan is erg algemeen en gaat over de onafhankelijke ambtsuitoefening in het algemeen belang. De andere drie zijn specifiek en gaan over (2) het niet accepteren van een gift of gunst die bedoeld is om het handelen in het ambt te beïnvloeden, over (3) het voldoen aan de registratieverplichtingen en (4) het niet-misbruiken van vertrouwelijke informatie. Deze vier gedragsregels zijn goed, maar ze hadden nog scherper geformuleerd kunnen worden en ze zijn eigenlijk ontoereikend voor een volwaardige Gedragscode.
2. Voorafgaand aan de herziening van de Regeling heeft het College voorgesteld de bepaling te handhaven en te verduidelijken dat Kamerleden door hun gedragingen geen schade mogen toebrengen aan "het gezag en de waardigheid van de Kamer". Dit voorstel is helaas niet overgenomen. Het College erkent dat de oude bepalingen over het niet-schenden van het gezag en de waardigheid van de Kamer (Reikwijdte) en het handelen conform de regels van de Kamer (oude gedragsregel 5) niet precies genoeg geformuleerd en daardoor moeilijk toepasbaar waren. Het was echter beter geweest als zij waren vervangen door meer accurate bepalingen die wél geschikt zouden zijn geweest om ernstige integriteitsschendingen tegen te gaan die niet onder de overige vier bepalingen vallen.
3. In de nieuwe Regeling (art. 13a) wordt nu bepaald, dat het niet-opvolgen van een sanctiebesluit door een Kamerlid 'gelijk staat' aan een overtreding van de Gedragscode. Onduidelijk is echter, welke gedragsregel uit de Gedragscode hiermee overtreden wordt (zeker nu gedragsregel 5 is geschrapt). Het was beter geweest als de Gedragscode zelf een nieuwe bepaling had gekregen waaronder dit niet-opvolgen valt.
4. Tot slot laat de nieuwe Regeling onvermeld of voor het instellen van een onderzoek naar het niet-opvolgen van een sanctiebesluit opnieuw een melding nodig is en of

College van onderzoek integriteit JAARVERSLAG 2024

op die extra overtreding van de Gedragscode ook een extra sanctie kan worden opgelegd. Het College heeft besloten art. 13a van de Regeling zó op te vatten, dat deze aan het College de bevoegdheid geeft om zowel op basis van een melding als ook op eigen initiatief een onderzoek te starten naar het niet-opvolgen van een sanctiebesluit en daarover een rapportage te schrijven, met de mogelijkheid een aanvullende sanctie aan te bevelen voor het niet-opvolgen van het sanctiebesluit.

Binnengekomen klachten/meldingen

In 2024 zijn bij het College in totaal 49 klachten/meldingen binnengekomen. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2023, toen 46 klachten/meldingen werden ingediend. Misschien mag voorzichtig worden geconcludeerd dat na het 'piekjaar' 2022 sprake is van stabilisatie. Wellicht komt dit doordat op de website duidelijker dan voorheen wordt vermeld welke klachten/meldingen wel en welke niet in behandeling worden genomen.

Tabel 1 laat zien op welk type gedragingen de klachten/meldingen betrekking hadden.

Tabel 1. Gedragingen waarover is geklaagd/gemeld

	2021 10 mnd	2022 11 mnd	2023	2024
Gedrag wel genoemd in Gedragscode				
1. Bevorderen privébelangen	0	2	2	0
2. Ongewenste giften en gunsten	0	1	0	0
3. Schending registratieverplichting	4	18	12	6
4. Misbruik vertrouwelijke informatie	0	0	0	0
5. Schending regels van de Kamer	8	6	1	0
6. Niet-opvolgen van sanctie Kamer	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	2
Subtotaal	12	27	15	8
Gedrag niet genoemd in Gedragscode				
Gedrag / uiting tijdens vergadering	52	35	5	18
Gedrag / uiting buiten vergadering	32	241	8	18
<i>Waarvan op sociale media:</i>	27	142	7	3
Wijze van voorzitten vergadering	9	4	3	3
Algehele onvrede politiek	2	6	9	0
Onduidelijk welke gedraging	1	0	4	0
Overig	0	1	2	2
Subtotaal	96	287	31	41
Totaal	108	314	46	49

College van onderzoek integriteit
JAARVERSLAG 2024

Voor de vergelijkbaarheid zijn de categorieën in deze tabel hetzelfde als in vorige jaarverslagen, behalve dat gedraging 6 ('Niet-opvolgen van sanctie Kamer') nu is toegevoegd. Zoals in eerdere jaren is ook (om dubbeltellingen en vertekening te voorkomen) voor elke klacht/melding steeds alleen het belangrijkste type gedraging geteld. Het College heeft echter besloten om vanaf 2025 ook onderdelen van meldingen apart te registreren.

Zoals tabel 1 laat zien, hebben de meeste klachten/meldingen betrekking op uitingen die gedaan zijn tijdens en buiten de Kamervergaderingen. Ook was er opnieuw een redelijk aantal klachten/meldingen over de registratie van nevenactiviteiten en neveninkomsten.

Afhandeling klachten/meldingen

Tabel 2 laat zien hoe de binnengekomen klachten/meldingen zijn afgehandeld. Opnieuw zijn voor de vergelijkbaarheid de categorieën in deze tabel hetzelfde als die in het vorige jaarverslag. Ook is weer, als een klacht/melding niet in behandeling is genomen, daarvoor alleen de belangrijkste reden geteld (om dubbeltellingen en vertekening te voorkomen).

Tabel 2. Afhandeling van de klachten/meldingen

	2021 10 mnd	2022 11 mnd	2023	2024
Klacht/melding niet in behandeling genomen				
Voldeed niet aan formele vereisten	7	12	9	2
Kennelijk ongegrond	4	12	10	4
Betrof niet-Kamerlid	3	14	9	6
Betrof mogelijk strafbaar feit	0	10	0	0
Betrof orde van vergadering	11	35	4	21
Betrof uiting voor 1 april 2021	0	81	0	0
Betrof politieke uiting	79	137	7	10
Reeds ingediend en behandeld	2	1	0	0
Ingetrokken door klager/melder	0	2	0	0
Subtotaal	106	304	39	43
Klacht/melding wel in behandeling genomen				
Onderzocht, geen rapportage	0	1	1	4
Onderzocht, wel rapportage	1	3	5	0
Onderzoek nog niet afgerond	1	6	1	2
Subtotaal	2	10	7	6
Totaal	108	314	46	49

College van onderzoek integriteit

JAARVERSLAG 2024

Zoals elk jaar is het gros van de klachten/meldingen (nu 43 van de 49) niet in behandeling is genomen. Relatief vaak was dat ditmaal, omdat ze de uitingen en gedragingen van Kamerleden betroffen die de orde van de vergadering raakten. Te denken valt aan politieke uitingen, vaak over conflicten elders in de wereld, die bij burgers niet in goede aarde vielen. Of over ruwe omgangsvormen in het parlement, waaraan zij aanstoot namen.

Het is duidelijk dat het niet de taak van het College is om klachten/meldingen hierover te onderzoeken. Het is immers de verantwoordelijkheid van de Voorzitter en uiteindelijk van de Kamer als geheel om ervoor te zorgen dat Kamerleden zich tijdens vergaderingen gedragen en uiten "op een wijze die getuigt van onderling respect, en die geen afbreuk doet aan de waardigheid van de Kamer" (Reglement van Orde, art. 8.14).

Behandelde klachten/meldingen

Bij aanvang van 2024 was de behandeling van klachten uit 2023 volledig afgerond. In de loop van het jaar zijn in totaal 6 nieuwe klachten/meldingen in behandeling genomen.

De eerste vier hiervan hadden allemaal betrekking op het niet registreren van nevenactiviteiten en neveninkomsten. In elk van de vier gevallen heeft het College een onderzoek gestart, maar dit om uiteenlopende redenen beëindigd (conform art. 7.3 van de Regeling) zonder een rapportage te schrijven:

- Bij de eerste klacht/melding (kenmerk COI.2024.0484) kon het College in zijn onderzoek geen feiten achterhalen waaruit de betreffende gedraging bleek. Bovendien overlapte de klacht/melding met een al eerder behandelde klacht. Daarom heeft het College besloten het onderzoek naar deze klacht/melding zonder rapportage te beëindigen.
- Bij de tweede, derde en vierde klacht/melding (kenmerk COI.2024.0485, COI.2024.0489 en COI.2024.0503) bleek tijdens het onderzoek dat de betreffende Kamerleden, eenmaal op de hoogte gesteld van de klacht/melding, hun registratie van nevenactiviteiten en neveninkomsten alsnog snel in orde hebben gemaakt. In één van deze gevallen heeft het Kamerlid bovendien aan het College toestemming gegeven om jaarstukken in te zien, om te constateren dat er geen sprake is van enige winst uit de niet-geregistreerde (kleinschalige) onderneming. In een ander geval heeft het Kamerlid de genoten neveninkomsten alsnog aan een goed doel geschonken.
- De vijfde en zesde in behandeling genomen melding (kenmerk COI.2024.0510 en COI.2024.0511) hadden allebei betrekking op het niet-opvolgen van een eerder sanctiebesluit van de Tweede Kamer. Op grond van de nieuwe Regeling acht het College zich (zoals eerder vermeld) bevoegd om hiernaar onderzoek te doen. Bij de afsluiting van het verslagjaar 2024 was het onderzoek naar deze twee meldingen nog niet afgerond.

Het College constateert dus dat veel Kamerleden, als ze worden geïnformeerd over een melding van het niet (geheel) of onjuist registreren van nevenactiviteiten en/of neveninkomsten, deze vaak meteen alsnog laten registreren dan wel hun registratie laten corrigeren. In zulke gevallen beëindigt het College gewoonlijk het onderzoek en stelt daarvan melder en Kamerlid op de hoogte.

Anders dan in eerdere jaren, heeft het College in 2024 dus geen rapportages geschreven en laten publiceren.

College van onderzoek integriteit JAARVERSLAG 2024

Niet meewerken door Kamerleden

Net als in de eerdere jaarverslagen moet het College opnieuw opmerken dat ook in 2024 enkele Kamerleden geen medewerking wilden geven aan zijn onderzoeken. De Regeling vereist zulke medewerking wel expliciet, namelijk in artikel 7 lid 2 ("Het Kamerlid verleent medewerking aan dat verzoek [om informatie].") en in artikel 8 lid 4 ("Het Kamerlid verleent de medewerking die door het College in het kader van zijn onderzoek wordt verlangd."). Het College hanteert als regel, dat wanneer een overtreding van de Gedragscode wordt vastgesteld, het niet meewerken met het onderzoek als een verzwarende omstandigheid kan gelden die kan leiden tot het aanbevelen van een zwaardere sanctie. Als Kamerleden medewerking blijven weigeren, zal het College dit in zijn toekomstige rapportages en jaarverslagen altijd vermelden.

Herziening van de Gedragscode en Regeling

Op grond van de Regeling kan het College "in zijn jaarverslag aanbevelingen doen die strekken tot een wijziging van de gedragscode of een verduidelijking geven van de gedragscode" (art. 4 lid 2). Graag wil het College de volgende aanbevelingen doen:

1. Aan het Presidium wordt aanbevolen om aan de Kamer voor te stellen dat bij het sanctioneren van een Kamerlid voortaan altijd wordt vermeld dat het handelen in strijd met het sanctiebesluit van de Kamer ook weer gezien wordt als een schending van de Gedragscode en dus zelf ook weer door het College onderzocht en door de Kamer gesanctioneerd kan worden (conform art. 13a van de Regeling).
2. Aan het Presidium wordt aanbevolen om aan de Kamer voor te stellen om, wanneer een Kamerlid een aanwijzing krijgt opgelegd, in het sanctiebesluit voortaan een termijn op te nemen waarbinnen die aanwijzing moet zijn opgevolgd. Dit zou altijd moeten gebeuren, ook wanneer aan de aanwijzing geen voorwaardelijke schorsing is gekoppeld. Het College zal dan per geval een in zijn ogen passende termijn voorstellen.

Heroverweging en herziening van de Regeling en de Gedragscode zal voortdurend nodig zijn. Het College is graag bereid het gesprek hierover met het Presidium, de Voorzitter, de Griffier, de Adviseur en andere relevante instanties voort te zetten.